

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vuoden 1990 maatalouslaskennasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että maatilahallitus toimeenpanee vuonna 1990 koko maata koskevan maatalouslaskennan, joka liittyy YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) johdolla suoritettavaan maailman maatalouslaskentaan. Esitykseen sisältyvät säännökset laskentaa varten tarvittavien tietojen hankinnasta sekä saatujen tietojen käsittelystä ja käytöstä.

Tietosisältö ja tietojen hankinta perustuu laissa säädettyyn tiedonantovelvollisuuteen. Päällekkäisen tietojen keruun välttämiseksi tietojen hankintakeinoksi esitetään myös valtion viranomaisten ylläpitämien rekistereiden ja

muiden tietoaineistojen hyväksikäyttöä. Tarkempia säännöksiä laskennan tietosisällöstä ja tietojen hankinnasta annettaisiin asetuksella.

Laskennassa kerättäviä yleistietoja saisi käyttää tilastollisten tarkoitusten ja tieteellisten tutkimuksien ohella myös perustettaessa maataloushallinnon maatilarekisteriä. Muita kuin yleistietoja saisi käyttää vain tilastollisiin tarkoituksiin ja tieteellisiin tutkimuksiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Nykyinen lainsäädäntö ja käytäntö

Maatilahallituksen tehtävänä on muun muassa laatia ja julkaista maataloutta, metsätaloutta ja niihin liittyvää muuta elinkeinotoimintaa koskevaa tilastoa sekä ylläpitää tilastointia palvelevia rekistereitä ja muita tietoa-aineistoja, mikäli näitä tehtäviä ei ole säädetty tai määrätty muulle viranomaiselle kuuluvaksi.

Maatilahallituksen tilastotuotannossa nykyisin sovellettavat säädökset ovat seuraavat:

- Laki maataloushallinnosta (89/71)
- Laki maatilatilastosta (675/75)
- Asetus maatilatilastosta (826/75).

Maataloushallinnosta annetun lain 2 §:n mukaan maatilahallituksen tehtävänä on sen mu-

kaan kuin siitä on erikseen säädetty tai määrätty muun ohella huolehtia maatalouslaskennasta ja muusta maataloustilastosta. Maatilatilastosta annetun lain 1 §:n mukaan virallista maatilatilastoa valmistaa ja julkaisee maatilahallitus, jonka tulee sitä varten hankkia tietoja maatioilta, meijereiltä ja teurastamoilta sekä muilta maataloutta, metsätaloutta tai niihin liittyvää muuta elinkeinotoimintaa harjoittavilta yrityksiltä. Virallista maatilatilastoa varten maatilahallitus pitää maatilarekisteriä, johon tarvittavat tiedot on hankittava vuosittain maatioilta.

Ennen maatilatilastosta annetun lain voimaantuloa tilastotuotanto perustui vuonna 1950 maataloustilastosta annettuun lakiin (7/50). Sen mukaan maataloustilastojen tuottaminen tapahtui joka kymmenes vuosi toimeen-

pantavaksi säädettyinä yleisenä maatalouslaskentana ja siihen perustuvana vuositilastona.

Kun maatilataloudessa, kuten muussakin elinkeinotoiminnassa tapahtui 1960-luvulla merkittäviä muutoksia, osoittautui maataloista ja yleistä maatalouspolitiikkaa koskevien ratkaisujen tekemistä varten tarpeelliseksi pyrkiä lyhyin aikavälein tuottamaan tilastoja, joita aikaisemmin valmistettiin ja julkaistiin vain maatalouslaskentojen yhteydessä. Edellä mainittua tarkoitusta varten perustettiin vuonna 1971 maatilarekisteri, mistä johtuen katsottiin tarpeelliseksi sisällyttää maataloustilastoa koskevaan lainsäädäntöön säännökset myös maatilarekisteristä ja siihen liittyvästä tilastotuotannosta. Koska maataloustilastosta annettu laki oli muutoinkin monilta osin vanhentunut, oli tarkoituksenmukaista säätää kokonaisuudessaan uusi laki eli laki maatilatilastosta. Merkittävin muutos aikaisempaan maataloustilastolakiin verrattuna oli, että siihenastisesta joka kymmenes vuosi toimeenpannusta lakisääteisestä maatalouslaskennasta luovuttiin ja se korvattiin maatilahallituksessa pidettävällä maatilarekisterillä, joka perustuu kaikille viljelijöille tai maatalon omistajille vuosittain postitettavaan tiedusteluun. Perustiedot rekisteriin saatiin vuoden 1969 maatalouslaskennasta. Rekisterin perusjoukkoon kuuluvat tilat, joiden hallinnassa oleva pelto- ja/tai puutarha-ala on vähintään yksi hehtaari.

Maatilarekisterin ohella maatilahallitus pitää myös metsätalarekisteriä, joka perustettiin vuonna 1974 verohallituksen maatilarekisterin pohjalta. Metsätalarekisteri perustuu kaikille metsätalon omistajille joka viides vuosi postitettavaan tiedusteluun. Rekisterin perusjoukkoon kuuluvat tilat, joiden hallinnassa oleva pelto- ja puutarha-ala on yhteensä vähemmän kuin hehtaari ja I-IV veroluokkiin kuuluvan metsämaan ala vähintään kaksi hehtaaria.

Vuodesta 1984 lähtien maatilahallitus on pitänyt myös puutarhayrityksrekisteriä, johon perustiedot saatiin verohallituksesta ja alan järjestöiltä. Rekisterin perusjoukkoon kuuluvat kaikki puutarhatuotantoa harjoittavat yritykset, jotka saavat säännöllisesti myyntituloa puutarhatuotteista. Tiedot rekisteriin kerätään vuosittain postitiedusteluna.

Maatalouslaskennoilla on kerätty tietoja maatilatalouden ja siihen liittyvän muun elinkeinotoiminnan rakenteesta sekä muista keskeisistä maatilataloutta kuvaavista seikoista.

Laskentoja on suoritettu maassamme kymmenen vuoden välein vuodesta 1910 alkaen vuoteen 1969 saakka yleensä samanaikaisesti YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) jäsenmaissa suoritettujen laskentojen kanssa. Vuonna 1980 FAO:n johdolla suoritettua maailman maatalouslaskentaa varten tietoja hankittiin vuosina 1979—80 muun muassa maatalo-, metsä- ja puutarhayrityksrekistereistä sekä väestölaskennasta.

1.2. Nykytilanteen epäkohdat

Yleisenä ongelmana maatilahallituksen tilastotuotannossa on niin maatilarekisteriin kuin metsätalarekisteriinkin vuosien mittaan muodostunut alipeittävyys ja postitiedusteluista johtuen rekistereiden päivityksissä ilmenneet vaikeudet. Alipeittävyys sekä myös tietosisällön suppeus on heikentänyt rekistereiden käytökelpoisuutta tilastotuotannossa. Kun maatilarekisteriä käytetään myös otantojen perusjoukkona, on sen alipeittävyys heikentänyt myös otantaan perustuvien tilastojen laatua ja luotettavuutta.

Epäkohdaksi on katsottu myös se, että maatalo- ja metsätalarekistereihin eivät sisälly sellaiset, lähinnä kotieläintaloutta harjoittavat maatalousyritykset, joilla ei ole peltoa lainkaan tai joilla on hallinnassa peltoa ja/tai puutarhaa alle yksi hehtaari ja omistuksessa I-IV veroluokkiin kuuluvaa metsämaata alle kaksi hehtaaria.

Uusien tietotarpeiden esilletulo maatilahallituksen rekistereiden perustamisen jälkeen on osaltaan asettanut maatilatalouden rakennetta kuvaaville tilastoille uusia vaatimuksia myös tietosisällön suhteen. Tällaisia tietotarpeita esiintyy muun muassa osa-aikaviljelyn, aktiivi- ja passiivitulojen sekä liitännäiselinkeinojen ja muun maaseudun pienimuotoisen yritystoiminnan osalta.

Vuonna 1990 suoritetaan seitsemäs kymmenen vuoden välein toteutettu maailman maatalouslaskenta. FAO on laatinut laskentaa varten ohjelman, jota on täydennetty Euroopan maita koskevalla lisäosalla. Ohjelma sisältää suosituksia muun muassa laskennan tavoitteista, laajuudesta, laskentayksiköistä, peittävydestä, tietosisällöstä ja tietojen taulukoinnista. Ohjelmassa suositetaan laskennan suorittamista mahdollisimman kattavana. Tietosisällön

osalta suosituksena on myös osa-aikaviljelyn ja liittämisselinkkeiden laajuuden selvittäminen.

Maatilahallituksen rekistereiden peittävyden lisäämiseksi sekä kansallisten ja kansainvälisten tietotarpeiden tyydyttämiseksi on maatalouslaskennan suorittaminen välttämätön. Koska voimassa oleva maatilatilastolaki ja sitä täydentävä asetus eivät sisällä säädöksiä maatalouslaskentojen suorittamisesta ja koska laskenta muodostaa oman kokonaisuuden, on tarpeen säätää erikseen vuoden 1990 laskennasta.

2. Esityksen merkitys

2.1. Tavoitteet

Maatalouslaskennan tavoitteena on tuottaa riittävästi tietoa maatalouden, metsätalouden ja puutarhatalouden sekä niihin läheisesti liittyvän muun elinkeinotoiminnan rakenteesta ja siihen liittyvistä seikoista. Lisäksi laskennan tavoitteena on

— lisätä maatala- ja metsätalarekistereiden kattavuutta,

— luoda kerättävien tietojen perusteella kattava kehikko erilaisille otantaan perustuville tiedusteluille ja parantaa näin tilastojen luotettavuutta,

— tyydyttää kansalliset ja kansainväliset, lähinnä FAO:n johdolla tapahtuvan maailman maatalouslaskennan tietotarpeet,

— tuottaa tiedot sisällöltään, käsitteistöltään, määritelmiltään ja luokituksiltaan sellaisina, että ne ovat vertailukelpoisia aikaisempien laskentatietojen sekä muiden tilastojen ja tietoaaineistojen kanssa.

2.2. Keinot

Esitys määrittelee tiedonantovelvolliset ja kerättävät tiedot sekä osoittaa menettelytavat, joilla laskenta toteutetaan. Esityksessä ehdotetaan, että maatilahallitus toimeenpanee vuonna 1990 koko maan alueella kaikkia maatiloja, metsätaloustiloja, puutarhayrityksiä, turkistarhoja ja muita maatalousyrityksiä koskevan maatalouslaskennan. Laskennan luotettavuuden kannalta on välttämätöntä, että se on mahdollisimman kattava eli että kaikki asiaan kuuluvat yksiköt saadaan laskennan piiriin.

Esityksen mukaan laskennassa kerätään tietoja seuraavista päätietoryhmistä:

- laskentayksikköä koskevat yleistiedot
- viljelijää, yrittäjää ja omistajaa koskevat yleistiedot
- väestö ja työvoima
- maan käyttö
- kasvinviljely
- kotieläimet
- koneet ja laitteet
- rakennukset ja rakennelmat
- liittämisselinkkeet sekä muu yritys- ja tuotantotoiminta.

Pääosa laskennan tiedoista hankitaan laskentayksiköiltä joko haastattelemalla tai postitiedusteluna. Tiedot kerätään haastattelemalla vähintään viiden peltohehtaarin maatiloilta ja kaikilta puutarhayrityksiltä. Alle viiden peltohehtaarin maatiloilta sekä kaikilta metsätaloustiloilta, turkistarhoilta ja muilta maatalousyrityksiltä tiedot kerätään postitiedusteluna. Vastaamatta jättäneiden osalta tiedustelua täydennetään joko haastattelulla tai postitiedusteluna.

Osa laskentaan tarvittavista tiedoista hankitaan maatilahallituksen maatala-, metsätala- ja puutarhayrityksirekistereistä. Kun myös muilla valtion viranomaisilla on laskennan kannalta käyttökelpoisia rekistereitä ja muita tietoaaineistoja, ehdotetaan päällekkäisen tietojen keruun välttämiseksi säädettäväksi, että maatilahallitus on oikeutettu saamaan muilta valtion viranomaisilta niiden hallussa olevat laskentaan tarvittavat tiedot.

Laskennan kannalta käyttökelpoisia tietoaaineistoja ovat muun muassa verohallituksen henkilö-, maatala- ja verotusrekisterit, väestörekisterikeskuksen väestön keskusrekisteri, maanmittaushallituksen kiinteistötietojärjestelmä sekä Tilastokeskuksen tutkintorekisteri ja muut tietoaaineistot.

Vuonna 1991 laskentaa täydennetään keräämällä perusjoukosta muodostettuun otokseen kuuluvilta yksiköiltä lisätietoja lomakkeella joko haastattelemalla tai postitiedusteluna.

3. Asian valmistelu

3.1. Maataloustilastojen koordinoitutyöryhmät

Maatalouslaskennan tarpeellisuuteen on viime vuosina kiinnitetty huomiota useissa eri

yhteyksissä. Maatilahallituksen asettama maataloustilastojen koordinoitutyöryhmä laati 1980-luvun alkupuolella toimeksiantonsa mukaisesti selvityksen peittävästä maataloustilastojärjestelmästä ja kartoitti maataloustilastuotantoa säätelevän lainsäädännön, nykyiset maataloustilastot ja muut maataloutta koskevat tietoaaineistot sekä niissä esiintyvät puutteet.

Työryhmä esitti raportissaan¹⁾ maataloustilastojärjestelmän edellyttäminä toimenpiteinä muun muassa seuraavaa:

— Maatilahallituksen maatalo-, metsätila- ja puutarhayritysrekistereiden kattavuutta on lisättävä nykyisestään. Tämä edellyttää muun muassa tietojen keräämistä muiltakin maatalousyrityksiltä kuin varsinaisilta maataloilta.

— Maatalo-, metsätila- ja puutarhayritysrekistereiden vuosipäivitysten lisäksi maatalouslaskentoja tulisi toteuttaa säännöllisin väliajoin. Näin maatalousyritysten koko kanta saataisiin mitatuksi määrävuosin eikä syntyisi epäilyjä mainittujen rekistereiden kyvystä mitata maatalousyritysten lukumäärätietoja ja rakenteellisia muutoksia.

Edellä mainitun työryhmän raportissa esitettyjen toimenpide-ehdotusten toteutumista on seurannut ja valvonut Tilastokeskuksen asettama maataloustilastojen koordinoitutyöryhmä, joka sai työnsä valmiiksi vuoden 1988 keväällä. Työryhmä on loppuraportissaan²⁾ todennut, että maatalouslaskennalla voidaan toteuttaa monet aiemman maataloustilastojen koordinoitutyöryhmän raportissa esitetyt toimenpide-ehdotukset.

Laskennan avulla saadaan olemassa olevat rekisterit ja tilastot aiempaa kattavammiksi ja luotettavammiksi. Osa käsitteiden, määritelmien ja luokitusten yhtenäistämiseen tähtäävistä ehdotuksista voidaan toteuttaa laskennan avulla. Näin ollen kansallisissa rekistereissä ja tilastoissa käytettävät käsitteet, määritelmät ja luokitukset tulevat lähestymään kansainvälisiä suosituksia ja mahdollistavat osaltaan entistä kattavampien ja luotettavampien tilastojen laadinnan. Maatalouden väestö- ja sosiaalitulastoihin, joihin on kiinnitetty kasvavaa huomiota viime vuosina, on tulossa huomattavaa parannusta laskennan myötä.

¹⁾ Maataloustilastojen koordinoitutyöryhmän raportti, Helsinki 1983

²⁾ Tilastokeskus, raportti nro 1988:8

³⁾ Maatalouslaskenta 1990, Komiteamietintö 1988:18

3.2. Maatilalaskentatoimikunta

Vuosina 1990—1991 toteutettavaa maatalouslaskentaa on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön asettamassa toimikunnassa, joka jätti mietintönsä³⁾ ministeriölle vuoden 1988 toukokuussa. Toimeksiantonsa mukaisesti maatilalaskentatoimikunta selvitti maatalouslaskennan tarpeen, laajuuden, tietosisällön, teknisen toteutuksen, tulosten julkaisemisen ja kustannukset sekä muut tarpeelliseksi katsomansa laskennan suorittamiseen liittyvät kysymykset.

Toimikunta hankki lausunnot laskennan laajuutta ja tietosisältöä koskevasta luonnoksesta useilta eri tahoilta. Laskentalomakkeiden käytökelpoisuutta, tietojen saatavuutta ja haastattelun kenttätyöstä aiheutuvia kustannuksia toimikunta selvitti koelaskennalla.

Selvitystensä perusteella toimikunta teki laskentaa koskevat ehdotukset, joita valmisteltaessa otettiin huomioon edellä mainitut lausunnot sekä koelaskennasta saadut tulokset ja kokemukset. Toimikunta valmisteli myös luonnokset vuoden 1990 maatalouslaskentalaksi ja sitä täydentäväksi asetukseksi.

Toimikunta selvitti toimeksiantonsa mukaisesti myös mahdollisuuksia kehittää maatilahallituksen maatilarekisteriä hallinnollisia tarpeita palvelevaksi rekisteriksi. Tässä yhteydessä tutkittiin hallinnolliseen käyttöön tulevan tiedon hankkimista ja käyttöä sekä suhdetta tilastotarkoituksiin hankittuihin tietoihin. Toimikunnan mielestä eräiden tilakohtaisten tietojen saanti hallinnolliseen käyttöön olisi muun muassa päällekkäisen tiedonkeruun välttämiseksi perusteltua.

Maatilalaskentatoimikunnan mietintö oli lausuntokierroksella vuoden 1988 loppupuolella ja siitä saatiin vajaat 40 lausuntoa. Yleisesti maatalouslaskennan suorittamista pidettiin tärkeänä ja tarpeellisena, sillä sen avulla saadaan nykyistä luotettavampaa tietoa Suomen maataloudesta ja maaseudusta tutkimuksen ja suunnittelun ym. tarpeisiin. Lausunnoissa kiinnitettiin erityistä huomiota liitännäiselinkeinoja ja muuta maaseudun pienimuotoista yritystoimintaa koskevaan tiedon tarpeeseen aluetasolla.

Laskennan onnistumisen kannalta pidettiin tärkeänä ehdotonta tietojen suojaamista. Laskennassa kerättyjä tietoja saa käyttää vain ennakolta määrättyihin tarkoituksiin. Näin ollen tiedonantajalla pitää olla varmuus siitä, mihin hänen luovuttamiaan tietoja käytetään

niin laskennan yhteydessä kuin myös pitkällä aikavälillä.

Useissa lausunnoissa katsottiin, että laskentayksikön, sen omistajan ja haltijan tunnistetietoja sekä maankäyttötietoja voidaan käyttää tilastollisten tarkoitusten ohella myös perustettaessa maataloushallinnon maatilarekisteriä, joka katsottiin tarpeelliseksi maatilataloutta koskevien toimenpiteiden seurannassa niin keskushallinnossa kuin myös aluetasolla.

Pääperiaatteena on kuitenkin oltava, että rekistereihin koottuja tietoja ei saa missään vaiheessa käyttää kysymyksessä olevan laskentayksikön omistajaa tai haltijaa vastaan.

Muita kuin edellä mainittuja tietoja, joita hankitaan myös maatilahallituksen ulkopuolisista rekistereistä, saa käyttää vain tilastoyhteenvetoihin. Laskennan kannalta epäoleellinen tieto tulee hävittää yhdistämisen jälkeen.

3.3. Maataloushallinnon maatilarekisterityöryhmä

Esitystä laiksi vuoden 1990 maatalouslaskennasta on edelleen valmisteltu maatilahallituksen asettamassa työryhmässä, jossa ovat olleet mukana maa- ja metsätalousministeriön, maatilahallituksen ja Maataloustuottajain Keskusliiton edustajat. Tässä työssä on käytetty lähtökohtana maatilalaskentatoimikunnan mietintöön sisällynyttä lakiluonnosta ja siitä saatuja lausuntoja.

4. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Esitys ei aiheuta varsinaisia muutoksia maatilahallituksen organisaatioon. Kuntatasolla esitys edellyttää, että maatalouslautakunta tai sen tehtäviä hoitava elin vastaa laskennan kenttätöiden järjestämisestä kunnissa, joiden alueella on maatalouslaskennan piiriin kuuluvia laskentayksiköitä. Laskennan suorittamisesta vastaavia maatalouslautakuntia tai muita elimiä on koko maassa noin 450.

Laskennan suorittamista varten maatalouslautakunta jakaa kunnan alueen laskentapiireihin ja nimittää jokaiseen piiriin haastattelijan laskentayksiköissä tapahtuvaa haastattelutietojen keräämistä varten. Haastattelijoita arvioidaan tarvittavan koko maassa noin 6 400.

Maatalouslaskennan suorittamista johtaa ja valvoo maatilahallitus, jonka tehtäviin kuuluu myös laskentaa kunnissa johtavien henkilöiden koulutus, laskenta-aineiston käsittely ja tietojen julkaiseminen. Edellä mainittujen tehtävien suorittaminen ja valvonta edellyttää kahden aktuaarin tai vastaavantasoisien henkilön palkkaamista vuoden ajaksi. Lisäksi tietojen esikäsittely- ja tallennustehtäviin tarvitaan noin 10 henkilötyövuoden työpanos.

5. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Laskennan kustannusarvio perustuu maatilalaskentatoimikunnan tekemiin laskelmiin. Kustannusten supistamiseksi on rajattu haastattelutiedustelun ulkopuolelle metsätaloustilat, alle viiden peltohehtaarin maatilat, turkistuotantoyritykset sekä eräät erikoistuotantoa harjoittavat yritykset, joilta tiedot kerätään postitiedusteluna. Osa toimikunnan ehdottamasta tietojen hankinnasta on siirretty tehtäväksi vuosien 1991 ja 1992 otantatiedustelujen yhteydessä niiden tietosisältöä laajentaen.

Esityksestä arvioidaan aiheutuvan yhteensä noin 20 miljoonan markan kustannukset, joista 18 miljoonaa markkaa vuonna 1990 ja noin kaksi miljoonaa markkaa vuonna 1991. Kustannukset koostuvat pääryhmittäin seuraavista eristä:

	milj. mk
Laskennan valmistelu	0,6
Koulutus yms.	2,8
Laskennan kenttätö	12,3
Aineiston käsittely maatilahallituksessa ..	1,2
ATK-kustannukset	2,5
Julkaisujen painatus	0,6
Yhteensä	20,0

Määrärahan mitoituksessa ei ole otettu huomioon eräiden laskentaa täydentävien tietojen keräämistä vuosien 1991 ja 1992 otantatiedustelujen yhteydessä.

Edellä mainitun määrärahan lisäksi laskennan suunnittelusta, kuten koelaskennasta sekä muiden tietoaaineistojen käyttömahdollisuuksien selvittämisestä on aiheutunut ja aiheutuu kustannuksia jo laskentaa edeltävinä vuosina yhteensä noin 0,5 miljoonaa markkaa.

Maatilalaskentatoimikunnan esityksen mukaisesti 31 päivän joulukuuta 1989 tilannetta koskeva maatilarekisteritiedustelu jätetään suorittamatta, 1 päivänä kesäkuuta 1990 suoritettava otantatiedustelu yhdistetään laskennan haastatteluun ja 31 päivänä lokakuuta 1990 puutarhayritysrekisteriin tarvittavat tiedot kerätään otantatiedustelulla. Kaikki edellä mainitut toimenpiteet alentavat tilastotuotannosta normaalisti aiheutuvia kustannuksia noin miljoonalla markalla.

6. Esityksen muut vaikutukset

Esityksen mukaan laskentayksikön, sen omistajan ja haltijan tunnistetietoja sekä maankäyttölajien pinta-alatietoja saa käyttää perustettaessa maataloushallinnon maatilarekisteriä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Maatalouslaskentalain nojalla on tarkoitus toteuttaa mahdollisimman kattavana koko maata, Ahvenanmaa mukaanlukien, koskeva maatalouslaskenta vuonna 1990. Laskenta liittyy YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) johdolla suoritettavaan maailman maatalouslaskentaan. Toimeenpanevana viranomaisena toimisi maatilahallitus, jonka tehtäviin maataloushallinnosta annetun lain 2 §:n nojalla kuuluu muun muassa maatalouslaskennasta ja maatilatilastosta huolehtiminen.

2 §. Lakiehdotuksen mukaiset erilaiset laskentayksiköt voi määritellä seuraavasti:

Maatiloja ovat kaikki tilat, joilla on hallinnassa peltoa ja puutarhaa yhteensä vähintään yksi hehtaari. Laskentayksikkönä on viljelijäkohtainen maatila, jolla tarkoitetaan sellaista yhden tai useamman tilan tai tilan osan muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jota pääasiallisesti käytetään samasta talouskeskuksesta hoidetun maatilatalouden harjoittamiseen. Tilan osalla tarkoitetaan tilan määrääosaa tai määrääalaa. Maatilaan luetaan kuuluviksi myös tilalle joko lyhytaikaisilla tai pitkäaikaisilla sopimuksilla vuokratut pellot. Tilalta lyhytaikaisilla tai pitkäaikaisilla sopimuksilla vuokratut pellot luetaan vuokralaisen tilaan kuuluviksi. Lyhytaikaisilla sopimuksilla tarkoitetaan yhden kasvukauden ajan kestäviä vuokrauksia. Pitkäaikaisiksi sopimuksiksi katsotaan vähintään kahden kasvukauden ajan kestävät vuokraukset.

Metsätaloustiloja ovat kaikki tilat, joilla ei ole peltoa lainkaan tai joilla on hallinnassa

peltoa ja puutarhaa yhteensä vähemmän kuin hehtaari ja omistuksessa I-IV veroluokkiin kuuluvaa metsämaata vähintään kaksi hehtaaria. Laskentayksikkönä on joko taloudellisen kokonaisuuden muodostava omistajakohtainen metsätaloustila tai maatila, jonka pellot on vuokrattu muille viljelijöille. Eri kunnissa sijaitsevat saman omistajan omistuksessa olevat metsäpalstat katsotaan erillisiksi laskentayksiköiksi.

Puutarhayrityksiä ovat kaikki puutarhatuotantoa harjoittavat yritykset, jotka saavat säännöllisesti tuloa puutarhatuotteista. Puutarhatuotannolla tarkoitetaan hedelmän- ja marjantuotantoa, avomaan vihannes- ja leikkokukkatuotantoa, taimitarha- ja kasvihuonetuotantoa sekä sienten, itujen ja muiden sellaisten tuotantoa. Metsäpuiden taimitarhoja ei lueta puutarhayrityksiin. Laskentayksikkönä on viljelijä tai rittijäkohtainen taloudellisen kokonaisuuden muodostava yritys, jota käytetään samasta talouskeskuksesta hoidetun puutarhatalouden harjoittamiseen.

Turkistarhoja ovat kaikki turkiseläintarhasta harjoittavat yritykset. Laskentayksikkönä on tarhaajakohtainen, taloudellisen kokonaisuuden muodostava yritys, jota käytetään samasta talouskeskuksesta hoidetun turkistarhauksen harjoittamiseen.

Muita maatalousyrityksiä ovat kaikki myyntitarkoitukseen perusmaataloushyödykkeitä tuottavat yritykset, joilla ei ole peltoa lainkaan tai joilla on hallinnassa peltoa ja puutarhaa yhteensä vähemmän kuin hehtaari ja omistuksessa I-IV veroluokkiin kuuluvaa metsämaata vähemmän kuin kaksi hehtaaria (esimerkiksi

meijerisikalat). Muihin maatalousyrityksiin luetaan myös porotilat, luontaiselinkeinotilat ja hevostaloutta ammatikseen harjoittavat yritykset, joilla ei ole peltoa lainkaan tai joilla on hallinnassa peltoa ja puutarhaa yhteensä vähemmän kuin hehtaari ja omistuksessa I-IV veroluokkiin kuuluvaa metsämaata vähemmän kuin kaksi hehtaaria. Laskentayksikkönä on taloudellisen kokonaisuuden muodostava yritys.

Maatalouslaskennassa kerättävät tiedot on tarkoitettu hankkia käyttämällä hyväksi mahdollisuuksien mukaan olemassa olevia rekistereitä, kuten maatilahallituksen maa- ja metsätalarekistereitä, puutarhayrityksrekisteriä; verohallituksen maatala- ja verotusrekistereitä; väestörekisterikeskuksen väestön keskusrekisteriä; maanmittaushallituksen kiinteistötietorekisteriä sekä tilastokeskuksen rekistereitä ja muita tietoaineistoja. Siltä osin kuin tietoja ei voida saada muista rekistereistä, ne kerätään laskentayksiköiltä.

Menettelytavoista, joilla tiedot hankitaan laskentayksiköiltä, säädettäisiin takemmin asetuksen 15 §:ssä. Tiedot kerättäisiin joko haastattamalla tai postitiedusteluna riippuen yritystyyppistä ja maatilalan koosta.

Laskennan toteuttamista johtaisi ja valvoisi kunnan alueella maatalouslautakunta tai vastaava elin, jonka tehtävistä säädettäisiin tarkemmin lakiehdotuksen 8 §:ssä ja asetuksen 4—6 §:ssä.

3 §. Tiedonantovelvollinen on lakiehdotuksen mukaan jokainen, joka omistaa 2 §:ssä tarkoitettua laskentayksikön tai hallitsee sitä. Tiedonantovelvollisten ulkopuolelle ei ole hattu rajata ketään, vaan tiedonantovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt, kuolinpesät, yhtiöt, osuuskunnat, yhdistykset, uskonnolliset yhdistykunnat, säätiöt, laitokset, valtio, kunnat, kuntaliitot, muut kuntien yhteenliittymät, seurakunnat ja muut yhteisöt. Ulottamalla tiedonantovelvollisten piiri kaikkia laskentayksikön omistajia ja haltijoita koskeväksi on pyritty turvaamaan maatalouslaskennalle asetettujen tavoitteiden toteutuminen.

Lakiehdotuksen mukaan tiedot kerätään kiinteistöstä tai sen osasta sekä kiinteistöön tai sen osaan kuuluvasta irtaimistosta. Yleistietoja kerättäisiin laskentayksiköstä, sen omistajasta tai haltijasta sekä maankäyttölajien pintaaloista. Muita tietoja kerättäisiin laskentayksikön väestöstä ja työvoimasta, kuten laskentayksikön perheen jäsenistä, tilalla asuvista tai

vakinaisesti työskentelevistä sukulaisista, tilalle vakinaisesti ja satunnaisesti palkatusta työvoimasta sekä asunto- ja ruokakunnista; maankäyttölajien pinta-aloissa tapahtuneista muutoksista, kuten lisäyksistä ja vähennyksistä pelton ja metsän aloissa; pellon käytöstä kuten peltojen käytöstä kasvilajeittain sekä peltojen ojituksesta; tuotantovälineistä kuten koneista ja laitteista, jotka ovat laskentayksikön omistuksessa tai hallinnassa taikka joihin laskentayksiköllä on osuus; rakennuksista, kuten asuin- ja kotieläinrakennuksista; sekä liitännäiselinkeinoista ja muusta yritystoiminnasta, jota harjoitetaan laskentayksikössä tai sen ulkopuolella. Liitännäiselinkeinoja tai muuta yritystoimintaa ovat muun muassa taimitarha- ja kasvihuoneviljely, mehiläisten hoito, turkistarhaus, poro- ja hevostalous, kalastus, kalanviljely, kasvuturpeen ja kotimaisen energian tuotanto, maatilamatkailu-, kahvila- ja ravintolatoiminta, kotiteollisuustoiminta sekä koneurakointi. Kerättävät yleis- ja muut tiedot määriteltäisiin tarkemmin asiaryhmittäin liitteessä olevan asetusluonnoksen 2 ja 3 §:ssä.

4 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maatilahallituksen oikeudesta myöntää lievennyksiä tiedonantovelvollisuuteen. Aloitteen edellytetään tulevan tiedonantovelvollisen taholta. Lievennys voitaisiin myöntää, jos tietojen antamisesta aiheutuisi tiedonantovelvolliselle kohtuutonta haittaa esimerkiksi sairauden tai ulkomailla oleskelun vuoksi. Lievennyksen myöntämistä harkittaessa tulisi ottaa huomioon sekä tiedonantovelvollisen mahdollisuudet antaa kysymyksessä olevat tiedot että kerättävien tietojen merkitys maatalouslaskennan toteuttamisen kannalta.

5 §. Maatilatalouden harjoittajille laskennasta aiheutuvien haittojen minimoimiseksi ja kustannusten vähentämiseksi maatalouslaskennassa kerättäviä tietoja pyritään hankkimaan käyttämällä hyväksi jo olemassa olevia rekistereitä. Tämän vuoksi laissa ehdotetaan säädettäväksi maatilahallituksen oikeudesta saada muilta valtion viranomaisilta niiden hallussa olevat tiedot. Tiedonsaantioikeus on rajattu koskemaan tietoja, jotka liittyvät maatalouslaskennan toteuttamiseen.

Muilta viranomaisilta saatuja tietoja koskevat salassapitosäännökset tai muut rajoitukset tulisivat tiedonsaannin turvaamiseksi koskemaan myös maatilahallitusta.

6 §. Pykälässä on määritelty maatalouslaskennassa kerättävien tietojen käyttötarkoi-

tus. Lakiehdotuksen 3 §:ssä mainittuja yleistietoja ja muita tietoja voitaisiin käyttää tilastollisiin tarkoituksiin ja tieteellisiin tutkimuksiin. Säännöksellä estettäisiin tietojen käyttö esimerkiksi luottotietotoimintaan, suoramainontaan, puhelinmyyntiin ja muuhun suoramarkkinointiin, osoitepalveluun sekä mielipide- ja markkinatutkimuksiin.

Yleistietoja voitaisiin lisäksi käyttää perustettaessa maatalouslaskennassa kerättyjen tietojen pohjalta maataloushallinnon maatilarekisteriä. Maataloushallinnon maatilarekisteriä voitaisiin käyttää suunniteltaessa maataloushallinnon toimenpiteitä sekä seurattaessa niiden vaikutusten toteutumista. Mainitusta rekisteristä säädettäisiin erikseen lailla.

7 §. Maatalouslaskennassa käytettävät tiedustelulomakkeet vahvistaisi lakiehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö, joka maatilatilastosta annetun lain (675/75) 4 §:n mukaan vahvistaa myös maatilatilastoa varten käytettävät tiedustelulomakkeet.

8 §. Maatalouslautakunta tai sen tehtäviä hoitava elin olisi kussakin kunnassa pykälän 1 momentin mukaan velvollinen järjestämään laskentayksiköiltä hankittavan haastattelutietojen keräämisen. Pykälän 2 ja 3 momenteissa ehdotetaan säädettäväksi maatalouslaskennasta aiheutuvien kustannusten jakautumisesta. Pääasiallisen vastuun kustannuksista kantaisi valtio, jonka varoista laskennasta ja tilastojen laatimisesta aiheutuvat kustannukset suoritettaisiin. Valtion varoista maksettaisiin kuntien vastuuhenkilöiden ja haastattelijoiden koulutuskustannukset, haastattelijoiden lomakepalkkiot sekä haastatteluista suoranaisesti johtuvat matka- ym. kustannukset ja maatalouslautakuntien kokouspalkkiot niistä kokouksista, jotka ovat tarpeen laskentaan liittyvien asioiden hoitamiseksi. Kuntien tulisi varata ilman korvausta maatalouslaskentaa varten tarpeellinen huoneistotila, toimistokalusto ja -tarvikkeet sekä vastata näiden käytöstä johtuvista kustannuksista.

9 §. Tiedonantovelvollinen olisi pykälän 1 momentin mukaan mahdollista tuomita sakko-rangaistukseen, jos tiedonantovelvollisuus laiminlyödään ilman pätevää syytä. Pätevänä syytä voidaan pitää esimerkiksi sairautta tai

ulkomailla oleskelua, joiden perusteella myös lievennysten myöntäminen tiedonantovelvollisuuteen on mahdollista.

Mikäli väärän tiedon tai ilmoituksen antaminen on tahallista, voidaan tiedonantovelvollinen tuomita sakkoon, ellei muualla laissa ole teosta säädetty ankarampaa rangaistusta.

Pykälän 1 momenttia sovellettaisiin lähinnä jatkuvaan tietojen antamisen laiminlyöntiin tai tahalliseen väärin tietojen antamiseen.

Jos 1 momentissa säädettyyn tuomioistuimenettelyyn ei ryhdytä, voidaan tiedonantovelvollisuutensa laiminlyönyt velvoittaa tietojen antamiseen uhkasakolla. Uhkasakon määräisi lääninhallitus.

Lakiehdotuksen 9 §:ää vastaava säännös on maatilatilastosta annetun lain 6 §:ssä.

10 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rangaistusseuraamukset tietojen, tietoaineiston tai tietoaineiston aikaansaamiseksi valmistetun automaattisen tietojenkäsittelyn ohjelman tai järjestelmän lain vastaisesta luovuttamisesta tai ilmaisemisesta. Rangaistusseuraamukseksi ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Käytännössä tämä koskisi salassapitovelvollisuuden rikkomista niissä tapauksissa, jolloin tietoja on luovutettu ulkopuolisille esimerkiksi tieteellistä tutkimusta varten. Virkamiehiä koskevasta salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on säädetty erikseen rikoslain 40 luvun 5 §:ssä.

2. Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

3. Voimaantulo

Lakiehdotus sisältää säännöksiä, joiden voimaantulo on tärkeää maatalouslaskennan valmistelussa. Tämän vuoksi laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

vuoden 1990 maatalouslaskennasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Maatilahallituksen on vuonna 1990 toimeenpantava koko maata koskeva yleinen maatalouslaskenta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Maatalouslaskennassa kerätään tietoja maataloilta, metsätaloustiloilta, puutarhayrityksiltä, turkistarhoilta ja muilta maatalousyrityksiltä, joita jäljempänä sanotaan laskentayksiköiksi.

Tiedot hankitaan olemassa olevista valtion viranomaisten rekistereistä sekä laskentayksiköiltä joko haastattelemalla tai postitiedusteluna.

3 §

Jokainen, joka omistaa 2 §:ssä tarkoitetun laskentayksikön tai hallitsee sitä, on velvollinen antamaan omistamastaan tai hallitsemastaan kiinteistöstä tai sen osasta sekä kiinteistöön tai sen osaan kuuluvasta irtaimistosta seuraavat tiedot:

- 1) yleistiedot laskentayksiköstä;
- 2) yleistiedot laskentayksikön omistajasta tai haltijasta;
- 3) yleistiedot laskentayksikön maankäyttölajien pinta-aloista;
- 4) laskentayksikön väestö- ja työvoimatiedot;
- 5) tiedot laskentayksikön maankäyttölajien pinta-aloissa tapahtuneista muutoksista, pelonkäytöstä ja tuotantovälineistä; sekä
- 6) liitännäiselinkeinoja ja muuta yritystoimintaa koskevat tiedot.

Maatalouslaskentaa varten kerättävistä tiedoista säädetään tarkemmin asetuksella.

4 §

Maatilahallitus voi myöntää lievennyksiä tiedonantovelvollisuudesta, jos tietojen antamisesta aiheutuisi tiedonantovelvolliselle kohtuutonta haittaa eikä lievennysten myöntäminen oleellisesti vaikeuta maatalouslaskennan toteuttamista.

5 §

Maatilahallitus on oikeutettu saamaan muilta valtion viranomaisilta niiden hallussa olevat

maatalouslaskentaan tarvittavat tiedot. Jos nämä tiedot on säädetty tai määrätty salassapidettäväksi taikka niiden käyttöön liittyy muita rajoituksia, maatilahallituksella on sama salassapitovelvollisuus kuin tietoja antaneella viranomaisella ja samat rajoitukset koskevat myös maatilahallituksen tietojen käyttöä.

6 §

Yleistietoja laskentayksiköstä, sen omistajasta tai haltijasta sekä maankäyttölajien pinta-aloista saa käyttää tilastollisiin tarkoituksiin, tieteellisiin tutkimuksiin sekä maataloushallinnon maatilarekisterin perustamiseen.

Muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja maatalouslaskentaa varten kerättyjä tietoja saa käyttää vain tilastollisiin tarkoituksiin ja tieteellisiin tutkimuksiin.

7 §

Maatalouslaskennassa käytettävät tiedustelomakkeet vahvistaa maatilahallituksen esityksestä maa- ja metsätalousministeriö. Maatilahallituksen tulee liittää esitykseensä maatilatilastosta annetun lain (675/75) 3 §:ssä tarkoitettua neuvottelukunnan lausunto.

8 §

Laskentayksiköiltä hankittavien haastattelu-tietojen keräämisen järjestää kussakin kunnassa maatalouslautakunta tai vastaava elin, jonka tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Laskennasta ja sitä koskevien tilastojen laatimisesta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Kunnat ovat velvollisia korvauksetta varamaan maatalouslaskentaa varten välttämättömän huoneistotilan, toimistokaluston ja -tarvikkeet sekä suorittamaan näiden käyttämistä aiheutuvat kustannukset.

9 §

Joka

1) ilman pätevää syytä laiminlyö tässä laissa säädettyjen tietojen antamisvelvollisuuden tai 2) on antanut tahallaan vääran tiedon tai ilmoituksen,

on tuomittava, jollei rikkomus ole vähäinen tai siitä ole muualla laissa säädetty ankaram-

paa rangaistusta, *maatalouslaskentaa koskevan tietojenantamisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon.

Jos joku määräaikana laiminlyö tietojen ilmoittamisvelvollisuuden, voi lääninhallitus, jollei tuomioistuimessa ole 1 momentin nojalla vaadittu asianomaiselle rangaistusta ja hänen velvoittamistaan tietojen antamiseen, velvoittaa asianomaisen siihen uhkasakolla.

10 §

Joka tämän lain vastaisesti luovuttaa tai muulla tavoin ilmaisee 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja tai niitä sisältävän tietoaineiston taikka osan siitä tai tietoaineiston aikaansaamiseksi

valmistetun automaattisen tietojenkäsittelyn ohjelman tai järjestelmän, joiden avulla voidaan yhdistellä yksittäistä tiedonantajaa koskevia eri tietoja, on tuomittava, jollei rikos ole vähäinen, *maatalouslaskentaa koskevan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

11 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

12 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1989

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Toivo T. Pohjala*